

7. Det indre marked

Fællesskabet havde stor økonomisk succes. På få år fordobledes den almindelige borgers velstand, men der var plads til forbedringer, idet forskellige regler i medlemsstaterne blokerede for samhandelen. Og så var EU's konkurrenceevne stadig dårligere end USA's og Japans.

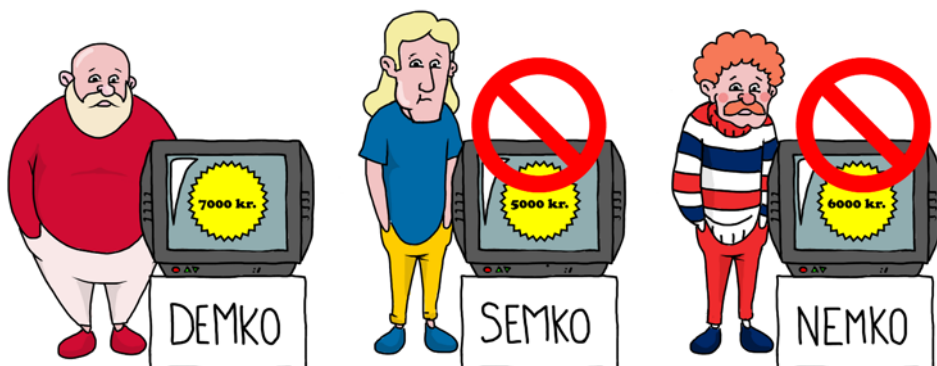
Behovet for harmonisering

I alle medlemsstaterne er der mange fornuftige regler og forbud, så der er mange undtagelser i EF-traktatens forbud mod kvantitative restriktioner. Vi vil ikke have gift i vores børns legetøj, og når vi køber nyt fjernsyn, skal det være fremstillet sådan, at det ikke uden videre bryder i brand.

I 80'erne var det i Danmark forbudt at sælge elektrisk materiel, medmindre det var bygget efter bestemte forskrifter, der blev kontrolleret af Danmarks Elektriske Materiel Kontrol, kaldet DEMKO. Når produktet var godkendt, fik producenten lov at påsætte eller trykke det kendte D-mærke på apparatet, og så kunne kunden se, at apparatet var sikkert at bruge, fordi det opfyldte de danske bestemmelser.

Svenskerne ønskede heller ikke, at elektrisk materiel skulle sætte svenske huse i brand, så de havde også et sæt forskrifter. De blev kontrolleret af Svenska Elektriska Materielkontrollanstalten, SEMKO. I Sverige var S-mærket obligatorisk. I Norge var der Norges Elektriske Materielkontroll, NEMKO, og N-mærket, osv.

Hver gang en fabrikant fandt på et nyt produkt, skulle det opfylde forskellige krav i hvert land, før det kunne sælges der. Det var besværligt for fabrikanten at fremstille og teste varianter af samme model til hvert land, og reglerne blokerede effektivt for handel på tværs af landegrænserne i Fællesskabet med disse varer. De svenske modeller var kun tilladt i Sverige og måtte ikke sælges i Danmark og vice versa. Den situation kunne udnyttes af fabrikanterne til at afskærme enkelte markeder, så de kunne tage højere priser i de rige lande, f.eks. i Danmark, mens samme model med en anden godkendelse blev solgt billigere andre steder i EU. Det var de forskellige regler i medlemsstaterne, der stod i vejen for samhandel og konkurrence, og dermed opstod behovet for en harmonisering af reglerne.

Den Europæiske Fælles Akt

Et egentligt fælles marked var ikke realiseret på grund af medlemsstaternes forskellige love og regler, og teknologisk var Europa sakket bagud i forhold til USA og Japan. Den europæiske stagnation kaldtes populært for “eurosclerose”, og den skulle kureres gennem friere vilkår for eksport og import inden for EU. Der var en bemærkelsesværdig tiltro til markedsmekanismerne på det tidspunkt.

Det var nødvendigt, at medlemsstaternes lovgivninger på mange områder blev indbyrdes tilnærmet. Det havde den oprindelige traktat ikke taget højde for, og det var nødvendigt med smidigere regler for at få det til at fungere. Med stadig flere medlemmer var det ikke hensigtsmæssigt, at én enkelt medlemsstat stædigt kunne blokere for en fælles beslutning. Spillereglerne for gennemførelsen af det indre marked blev udformet i Den Europæiske Fælles Akt, kaldet EF-pakken, fra 1986. Målet var at gennemføre det indre marked inden udgangen af 1992.

Det skete via et stort antal *harmoniseringsdirektiver*. Over 1400 i løbet af få år. Formålet med hver af dem var at etablere et fælles regelsæt inden for direktivets område, så virksomhederne kan arbejde på hjemmemarkedsvilkår i hele EU. Hvis der er harmoniseret på et område, er det nok at kende de nationale regler, for så er der tilsvarende regler i de andre medlemsstater, og det vil være meget lettere for virksomhederne at operere på tværs af grænserne. Direktiverne blev vedtaget med *kvalificeret flertal*, dvs. med større majoritet end almindeligt flertal.

Direktiver er EU-retsakter, der er rettet mod medlemsstaterne, som derefter er forpligtet til at gennemføre (implementere) de fælles regler i de nationale love. Medlemsstaterne kan selv bestemme, hvordan de gennemføres, blot målet nås.

Essensen i det indre marked er en fjernelse af alle handelsmæssige hindringer i EU. Der kan skelnes mellem tre typer handelshindringer:

- fysiske (eksempelvis grænsekontrol)
- tekniske (forskellige standarder og godkendelsesprocedurer i EU-landene)
- afgiftsmæssige (forskellige afgiftssatser på varer)

Ved at fjerne disse handelshindringer for varer, tjenesteydelser, kapital og arbejdskraft skærpes konkurrencen mellem virksomhederne i EU. Virksomhederne får ens konkurrencevilkår. Priserne vil falde til glæde for forbrugeren.

Hvis *tekniske handelshindringer* er tilladt, skal en dansk fabrikant af pumper måske lave 15 varianter af det samme produkt, da de enkelte lande stiller forskellige tekniske krav. Hvis de tekniske handelshindringer er væk, kan fa-

brikken nøjes med én variant og dermed øge seriestørrelsen, således enhedsomkostningerne falder (stordriftsfordele). Endelig vil den skærpede konkurrence over grænserne sikre, at kun de mest effektive virksomheder overlever. Generelt vil der altså komme en produktivitetsstigning inden for EU som kan gøre EU mere konkurrencedygtig - som samlet blok - overfor USA og Japan. EU's manglende konkurrenceevne i forhold til USA og Japan var et væsentligt argument for at etablere Det indre Marked.

I forbindelse med debatten om det indre marked blev der i den såkaldte Cecchini-rapport argumenteret for, at alene som følge af det indre marked vil BNP stige med 4,5 %. Og dette skulle give en beskæftigelsesfremgang på ca. 2 mio. jobs. I samme rapport anføres det, at priserne på produkterne i EU vil nærme sig hinanden.

“Erfaringer fra Fællesskabet og andre steder i verden har vist, at konkurrence er et effektivt middel til at sikre, at producenterne forbliver dynamiske, koncentrerer sig om innovationer, lytter til markedet, reducerer omkostningerne og udbyder kvalitetsvarer og kvalitetstjenester til den lavest mulige pris.”

Citat fra Kommissionens beretning.

“Blandt de politiske beslutningstagere i hele verden er der nu almindelig anerkendelse af den sammenhæng, der består mellem økonomisk effektivitet og konkurrence, og også forbrugerne er blevet stadigt mere bevidste om fordelene ved, at markedsmekanismerne fungerer, som de skal.”

Citat fra Kommissionens beretning.

Konkurrencerådets KonkurrenceNyt, nr. 13/1992

Økonomisk litteratur

Den mest udbredte grundbog i økonomi er Kåre Clemmensens og Per Henriksens *Økonomi - Teori, praksis og perspektiv*, der udkom første gang i 1998, og som siden er revideret flere gange. Afsnittet om det indre marked på forrige side er fra den første udgave i 1998. Der undervises efter bogen på Danmarks gymnasier.

Bogen er relevant i forhold til de påstande, Kulturministeriet fandt på i 2002 i forsøget på at få Folketinget til at begrænse konkurrencen (kapitel 40). Skal man tro forfatterne til lærebogen var det et formål med det indre marked at gøre EU mere konkurrencedygtig over for USA og Japan. Det var et mål at sikre, at kun de mest effektive virksomheder overlever. Heraf følger i sagens natur, at ineffektive virksomheder risikerer at blive udkonkurreret.

Ifølge den såkaldte Cecchini-rapport forventedes det, at alene som følge af det indre marked ville BNP (bruttonationalproduktet) stige med 4,5 %, og det skulle give en beskæftigelsesfremgang på ca. 2 mio. jobs. I Cecchini-rapporten var det tillige forventet, at priserne på produkterne i EU ville nærme sig hinanden.

D-mærket, S-mærket og alle de andre mærker blev erstattet af et fælleseuropæisk CE-mærke, der ikke alene gælder i EU's medlemsstater, men også i Norge, Island, Lichtenstein, Schweiz og Tyrkiet. Fælleseuropæiske standarder gør det billigere for fabrikkerne, som kan producere mere effektivt, og den frie samhandel sikrer, at fordelene kommer alle europæiske forbrugere til gode.

Den internationale konkurrencepolitik kunne følges i Konkurrencerådets *KonkurrenceNyt*. Det var alle konkurrencemyndigheders holdning, at konkurrence er godt, jf. citaterne fra Kommissionens beretning ovenfor. Det gjaldt også OECD (organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling), der ikke blot bestod af EF's medlemmer, men også tredjelande som Australien, Japan, USA og Canada. *KonkurrenceNyt*, nr. 21/1991, refererede fra et møde i OECD i juni 1991 således: “Den stigende internationalisering af markederne øger behovet for internationalt samarbejde om konkurrencepolitik. For det er vigtigt, at de gavnlige virkninger af liberaliseringen af handelen - bl.a. billigere og bedre varer - realiseres.”

Parallelimport

Det indre marked sætter de nationale monopoler under pres, og det udfordrer de internationale industrier, som helst vil opdele markederne, så de kan styre udbud af varer og priser i hvert område for sig. Parallelimportørerne bryder den kontrol, og for monopolerne forstyrrer det "deres" marked. Parallelimportørernes indsats betegnes ofte manipulerende som "piratimport" for at stille dem i et dårligt lys, men reelt er parallelimportører uundværlige i forhold til gennemførelsen af det indre markeds mål om mere effektivt at opfylde forbrugernes behov.

Fra konkurrencemyndighedernes side blev der ikke set ned på parallelimport. Det blev tværtimod kaldt et samfundstab, hvis denne salgsform forblev uprøvet! På tærsklen til gennemførelsen af det indre marked var der store forventninger til fremtiden, men i dag ved vi, at EU ikke fik den forventede produktivitetstigning, og EU's borgere fik hverken flere eller billigere varer.

Hvad gik galt?

Det handler denne bog om. Selvom de introducerende kapitler måske ikke har tilført Folketingets cand.scient.pol.er nævneværdig ny viden, er det nødvendigt at få de grundlæggende begreber og formål med Fællesskabet på plads. Derefter er det muligt at forstå, hvorfor det udviklede sig så meget anderledes, for det er ikke tilfældigt. Og det er heldigvis endnu ikke umuligt at komme tilbage på rette spor.

Ikke pirater

"Pirat-import" er en acceptabel og konkurrencemæssig naturlig fremgangsmåde.

"Pirat-import" er en ofte benyttet betegnelse for en import, som foregår udenom de gængse kanaler. Denne form for import har i den seneste tid været i pressens søgelys; bl.a. har der været skrevet om en forretningsmand, som har importeret parfume mærkevarer direkte fra producenten, og som ved at undgå de gængse salgskanaler har kunnet sælge varerne på det danske marked til priser, som ligger langt under det "normale".

Betegnelsen "pirat-import" kunne få en til at tro, at der er tale om en lovstridig virksomhed, men det er ikke tilfældet. Tværtimod er parallelimport, som det mere rigtigt hedder, en acceptabel og konkurrencemæssig naturlig fremgangsmåde.

Erhvervsfriheden må ikke begrænses, og alle muligheder for at effektivisere produktion, køb og distribution skal ifølge konkurrenceloven være åbne og stå deres prøve i konkurrencen. Hvis en ny metode - fx parallelimport - inden for en branche slår an, er det fordi den mere effektivt opfylder forbrugernes behov. Og det ville være et samfundstab, hvis en sådan salgsform forblev uprøvet.

Inden for EF skal varerne frit kunne handles over grænserne, og EF's konkurrencemyndighed accepterer ikke, at private virksomheder eller offentlige myndigheder forsøger at hindre dette. Derfor er fænomenet parallelimport kommet for at blive. Men selve betegnelsen vil miste sin betydning med det indre marked, hvor vi ikke eksporterer eller importerer - men frit handler med hinanden.